

Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej
SH. 1800.19.2024

Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

ZLECENIE

z dnia14/08..... 2024 roku

**przeprowadzenia przez Najwyższą Izbę Kontroli
kontroli finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych ze środków
publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem finansowania Kościoła Katolickiego**

Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, działając na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2022 r. poz. 623) w związku z art. 9 pkt 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M. P. z 2022 r. poz. 990, z późn. zm.),

zważywszy na:

- 1) gwarantowaną konstytucyjnie (art. 53 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.; Dz. U. poz. 483, z późn. zm.), międzynarodowo (art. 9 i 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.; Dz. U. z 1993 r. poz. 284, z późn. zm.) oraz ustawowo (ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania; Dz. U. z 2023 r. poz. 265) wolność myśli, sumienia i wyznania, obejmującą w szczególności wolność uzewnętrzniania indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne, a także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących, przy jednoczesnym zakazie dyskryminacji z powodu przekonań religijnych, w tym zakazie zmuszania kogokolwiek do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych oraz zakazie zobowiązania przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania;
- 2) konstytucyjne (art. 25 Konstytucji RP) równouprawnienie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz nakaz zachowania przez władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej bezstronności w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, z jednoczesnym obowiązkiem zapewnienia swobody ich wyrażania w życiu publicznym, a także obowiązek ukształtowania stosunków między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego;

- 3) wynikające z powyższego niedopuszczalne zobowiązanie kogokolwiek do finansowego wspierania obcych mu wspólnot religijnych, w szczególności zobowiązanie do płacenia podatku kościelnego na rzecz wspólnoty religijnej, z którą podatnik się nie utożsamia, choćby miała ona status Kościoła państwowego (*vide* wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 23 października 1990 r. w sprawie 11581/85 Peter Darby przeciwko Szwecji), przy jednoczesnym prawie do swobodnego świadczenia na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych oraz instytucji charytatywno-opiekuńczych (art. 5 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania);
- 4) brak systemowych rozwiązań prawnych w zakresie finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych ze środków publicznych gwarantujących wolność sumienia i religii, w szczególności niezrealizowanie od ponad 25 lat postanowień art. 22 ust. 2 i 3 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz. U. z 1998 r. poz. 318), zgodnie z którym specjalnie do tego powołana komisja państwowo-kościelna miała opracować kształt zmian dotyczących „spraw finansowych instytucji i dóbr kościelnych oraz duchowieństwa”, mając przy tym na względzie treść kanonu 222 § 1 Kodeksu prawa kanonicznego, stosownie do którego *Wierni mają obowiązek zaradzić potrzebom Kościoła aby posiadał środki konieczne do sprawowania kultu, prowadzenia dzieł apostołstwa oraz miłości, a także do godziwego utrzymania pracowników kościelnych*;
- 5) szczególną rolę Najwyższej Izby Kontroli jako naczelnego organu kontroli państwowej, wyspecjalizowanego w badaniu wykonania budżetu państwa oraz realizację ustaw i innych aktów prawnych w zakresie działalności finansowej, gospodarczej i organizacyjno-administracyjnej (art. 202 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 1 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli);

zleca Najwyższej Izbie Kontroli przeprowadzenie kontroli finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych ze środków publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem finansowania Kościoła Katolickiego w okresie od 12 listopada 2019 roku do 12 listopada 2023 roku.

W wykonaniu niniejszego zlecenia Najwyższa Izba Kontroli powinna przeprowadzić badania kontrolne w szczególności w zakresie:

- 1) wydatków publicznych na poszczególne kościoły i inne związki wyznaniowe, ze szczególnym uwzględnieniem Kościoła Katolickiego (*in abstracto* oraz *in concreto* względem duchownych i osób zakonnych, a także osób prawnych oraz innych podmiotów kościołów i innych związków wyznaniowych), dokonywanych przez podmioty, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, bez względu na źródło (w tym części budżetowe, rezerwy ogólne i celowe, środki UE, środki funduszy celowych) oraz charakter i formę finansowania (dotacje, subwencje, wydatki bieżące lub majątkowe, inne świadczenia pieniężne i niepieniężne);
- 2) środków wydatkowanych w poszczególnych latach w ramach subwencji oświatowej na finansowanie nauki religii w ramach koordynowania i realizowania polityki oświatowej państwa przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania (art. 43 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe; Dz.U. z 2023 r. poz. 900, z późn. zm.);

- 3) środków wydatkowanych na utrzymanie i wynagrodzenia kapelanów zatrudnionych w służbach, inspekcjach i strażach (w tym w służbie zdrowia), a także wydatków majątkowych związanych z funkcjonowaniem kapelanów w tych służbach, inspekcjach i strażach;
- 4) wydatków z Funduszu Kościelnego, o którym mowa w ustawie z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. poz. 87, z późn. zm.);
- 5) ulg, zwolnień i preferencji podatkowych oraz celnych stosowanych względem poszczególnych kościołów i innych związków wyznaniowych, duchownych i osób zakonnych, a także osób prawnych oraz innych podmiotów kościołów i innych związków wyznaniowych;
- 6) innych form wsparcia finansowego lub majątkowego ze środków publicznych kościołów i innych związków wyznaniowych, duchownych i osób zakonnych, a także osób prawnych oraz innych podmiotów kościołów i innych związków wyznaniowych (w tym pożyczki, kredyty, gwarancje, poręczenie, umorzenia, ulgi, darowizny, przekazywanie lub zwrot mienia, w szczególności nieruchomości).

Sygnatura